

INTERKULTURÁLIS KOMPETENCIÁK A KORAGYERMEKKORI NEVELÉssel FOGLALKOZÓ PEDAGÓGUSOK TOVÁBBKÉPZÉSÉHEZ

*Az I.ECEC – Interkulturális koragyermekkorai nevelés és ápolás
kurrikulumfejlesztés továbbképzéshez c. Erasmus+ KA2 stratégiai
együttműködés keretében megvalósult nemzetközi akciókutatás
kvalitatív eredményeinek összefoglalása*

Szerkesztette
Bajzáth Angéla, Bereszkiné Záluszkai Anna, Darvai Sarolta, Lehmann Miklós

i.ecec

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

**INTERKULTURÁLIS KOMPETENCIÁK A
KORAGYERMEKKORI NEVELÉssel
FOGLALKOZÓ PEDAGÓGUSOK
TOVÁBBKÉPZÉSÉHEZ**

Szerkesztette

*Bajzáth Angéla, Bereszkíné Záluszkí Anna,
Darvai Sarolta, Lehmann Miklós*

This publication has been realized as a compilation of results in the framework of the Erasmus+ KA2 Strategic Partnerships I.ECEC – Intercultural Early Childhood Education and Care Curriculum Design for Professionals project (cod. 2018-1-HU01-KA201-047763).

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

INTERKULTURÁLIS KOMPETENCIÁK A KORAGYERMEKKORI NEVELÉSEL
FOGLALKOZÓ PEDAGÓGUSOK TOVÁBBKÉPZÉSÉHEZ
(INTERCULTURAL COMPETENCES FOR THE TRAINING OF
EDUCATIONAL STAFF IN EARLY CHILDHOOD SERVICES)

Összefoglalás

Absztrakt

A globalizáció és a népességvándorlás megnyitotta az utat a mai társadalmak kulturális sokszínűségének növekedésének lehetősége előtt. Ez a társadalmi változás kihívásokkal jár a pedagógusok és az koragyermekkori nevelésben résztvevő pedagógusok számára. A növekvő pluralizmus, különösen a nyelvi és kulturális sokszínűséggel járó interkulturalizmus felveti az egyénre szabott kurikulum szükségességét a koragyermekkori nevelési és gondozási szolgáltatásokban (ECEC). Új ismeretekre, bizonyítékokkal alátámasztott hatékonyságú eszközökre és jó gyakorlatokra van szükség annak érdekében, hogy minden gyermek fejlődését eredményesen legyenek képesek támogatni. Ezért ennek a záró tanulmánynak az a célja, hogy összefoglalja az Interkulturális koragyermekkori nevelés és gondozás kurikulum fejlesztésének folyamata szakemberek számára (I.ECEC) című projekt céljait, módszereit, eredményeit és jó gyakorlatait oktatási szakemberek, gyakorlati szakemberek és középiskolai hallgatók számára. Ez az összeállítás számos tevékenységet foglal magában,

amelyek nemzeti (partnerországok) és nemzetközi (EU) szinten valósultak meg, nevezetesen: szakirodalmi áttekintés, adatgyűjtés, elemzés és az interkulturális szemléletű kora gyermekkori neveléssel és gondozással kapcsolatos jó gyakorlatok leírása.

Az első fejezet az Interkulturális kisgyermekkori nevelés és gondozás projekt fontosságáról szól, utalva elődjére, a Multikulturális kisgyermekkori nevelés (MECEC) projektre. A szisztematikus szakirodalmi áttekintés jelentős hiányosságot tárt fel a szakirodalomban a társadalmi befogadással kapcsolatban az interkulturális kisgyermekkori nevelésben. Ezért érdekes volt áttekinteni és elemezni a témával kapcsolatos tudást és jó gyakorlatokat annak érdekében, hogy hozzájáruljunk a pedagógusok professzionalizálódásához és a gyakorlat orientált tudományos kutatáshoz. Ezt követően a második fejezetben a kutatás módszertanát tárgyaljuk. Az utolsó fejezet feltáró jellegű, amelynek célja a hátrányos helyzetű gyermekek társadalmi integráció megértése és támogatása. Annak érdekében, hogy választ kapjunk erre a kérdésre, az akciókutatást, mint a részvételi kutatás módszerét választottuk. Részletesen ismertetjük a kutatási tervet, az adatgyűjtést, a válaszokat és az adatelemzés módját is. A jó gyakorlatokat és a kutatási eredményeket a négy egymást követő modulban tárgyaljuk az alapkérdés megválaszolása érdekében. Az 1. modul: Komplex és sokszínű társadalmak; 2. modul: Sokszínűség a kisgyermekkori nevelési-oktatási szolgáltatásokban; 3. modul: Befogadás és részvétel; 4. modul: Rugalmas gyakorlat, innováció és szervezeti átalakulás. A záróprojekt lényegét, az alapvető eredményeket és a további projektekre vonatkozó javaslatokat a konklúzióban ismertetjük.

A projektben kidolgoztunk egy tanári kézikönyvet is, azért, hogy támogatni tudjuk a pedagógusokat saját oktatási gyakorlatuk fejlesztésében.

E a kiadvány a következő partnerekkel valósult meg:

Galileo Progetti Nonprofit Szervezet Budapesten (Magyarország), amely a projekt általános koordinációját és adminisztrációját végezte;

ARCA Szociális Szövetkezet Firenzében (Olaszország), amely összegyűjtötte a toszkán tartományi szereplők oktatási igényeit;

Università degli Studi di Firenze (UNIFI) Firenzében (Olaszország), Neveléstudományi és Pszichológiai Intézet, akik a projekt tudományos vezetését végezte (módszertan, a felmérési eszközök kialakítása, az eredmények elemzése);

Erasmus Brussels University of Applied Sciences and Arts (EhB), Brüsszel (Belgium), amely a tudományos koordinációt végezte a végleges kiadvány, a tanári kézikönyv és a tudományos cikkek véglegesítésével, valamint a rövid távú közös munkatársi képzéssel kapcsolatban Belgiumban;

Józsefvárosi Egyesített Bölcsődék Budapesten (Magyarország), amely összegyűjtötte a magyarországi szereplők oktatási igényeit.

A budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kara (ELTE-TÓK) Magyarország, a projektvezető partner, amely a firenzei egyetemmel közösen gondoskodott a kutatás tudományos területének felügyeletéről, a megfigyelés kritériumainak meghatározásával és a kutatás során kapott eredmények elemzésével.

Bevezetés

Drs. Muhammet Safa Göregen, Dr. Nima Sharmahd, Prof. Dr. Clara Silva

A záró tanulmány célja, hogy összefoglalja az Interkulturális projekt céljait, módszereit, eredményeit és jó gyakorlatait a kora gyermekkori nevelési és gondozási kurrikulum tervezése megvalósításában, a gyakorló szakemberek és felsőoktatási intézmények oktatói és hallgatói számára.

Ez az összeállítás több tevékenységet is magában foglal nemzeti (partnerországok) és nemzetközi (EU) szinten egyaránt, nevezetesen: szakirodalmi áttekintést, adatgyűjtést, elemzést és leírást a korai gyermekkori nevelés és gondoskodás bevált gyakorlatai körében az interkulturális nevelés perspektívájában.

Emellett kifejlesztettünk egy tanári kézikönyvet, különösen a jó gyakorlatok megvalósításához. A projektben kidolgoztunk egy tanári kézikönyvet is, azért, hogy támogatni tudjuk a pedagógusokat saját oktatási gyakorlatuk fejlesztésében.

Az Európai Bizottság javasolta a tagországoknak a *„pedagógus szakmák szakmai profiljának felülvizsgálatát és megerősítését a társadalmi sokszínűségre történő felkészítésben, kulturális mediátorok alkalmazását a romák és bevándorló háttérű gyermekek integrációjának segítése érdekében.”* (European Commission, 2013, 2.2)

Ezzel a fontos ajánlással a Bizottság megerősíti azt a széles körű konszenzust, amely már létezik a kutatók és a nemzetközi szervezetek körében (Children in Europe, 2012; Oberhuemer, 2005; OECD, 2012; UNICEF, 2008) arra vonatkozóan, hogy a kora gyermekkori nevelés és gondozás minősége – és általában a tágabb értelemben vett oktatási rendszer – a jól képzett, tapasztalt és hozzáértő személyzet meglététől függ (Urban et al., 2012).

Az európai minőségi keretrendszer is kiemeli a korai gyermekkori nevelés és gondozás vonatkozásában a munkaerő szerepét a gyermekeknek nyújtott

szolgáltatások pedagógiai minőségének javításában, amely két nyilatkozatot tartalmaz erre vonatkozóan (Council of the European Union, 2019).

Ez utóbbi azt is kiemeli, hogy fontos a holisztikus megközelítés elfogadása a korai gyermekkori nevelés és gondozásban. A változatos irányítási igényeket is figyelembe kell venni ebben a diskurzusban az Európai Unió tagállamaiban. Talán a migráció a társadalmi sokféleség legismertebb forrása, de ez csak egy ezek közül. Az államok jelentős része etnikailag összetett a globalizáció és a történelmi okok miatt: társadalmukban a domináns csoport mellett több kisebbség él. A 21. század erős társadalmi mobilitása – ami a modern munkaerőpiac egyik természetes következménye – szintén hozzájárul a sokszínűség növekedéséhez.

A kora gyermekkori szolgáltatások változatos stratégiái tudják megfelelően kezelni a sokféleség többféle forrását, és alakítani azokat mind a kis csoportok, mind az egész társadalom igényei szerint.

Ezeknek a stratégiáknak alkalmazkodniuk kell a társadalmi pluralitás dinamikájához és módosítaniuk kell a korai gyermekkori nevelés és gondoskodás gyakorlatát a kisebb közösségek változó jellemzőihez.

Ebből a szempontból az előző, Multikulturális Koragyermekkori Nevelési Projekt (MECEC+) célja a szükséges kompetenciák fejlesztése és a hátrányos helyzetű gyermekek társadalmi befogadásának elősegítése volt, hogy ugyanazokat a lehetőségeket tudják biztosítani számukra a korai gyermekkori nevelés és gondozásban a jó tanulási eredmények elérése érdekében.

Ezen túlmenően a pedagógusok továbbképző kurzusai megerősítették a hátrányos helyzetű gyermekek kora gyermekkori szolgáltatásokba való társadalmi befogadásával kapcsolatos kompetenciákat és ismereteket.

Pontosabban a projekt feltárta a nevelők képzését és gyakorlatát a partnerországokban, nevezetesen Magyarországon (Galileo Progetti Kft, Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar, Budapest és Józsefvárosi Egyesített Bölcsődék, Budapest), Olaszországban (University of Florence and ARCA Social Cooperative) és Spanyolországban (ENCÍS Serveis a les persones). Másodsorban a kora gyermekkori neveléssel és az etnikai kisebbségekhez vagy bevándorlók családjaihoz tartozó gyermekek integrációjával kapcsolatos normákat. Ezen kívül betekintést kaptunk az EU korai gyermekkori nevelés és gondozás gyakorlatába, különösen Észak-Európában a már meglévő sikeres tapasztalatokat, jó gyakorlatokat, innovációkat (flamand Belgiumban és Finnországban) ismerhettük meg.

Egy másik cél az volt, hogy megosszák saját országaik sikeres tapasztalatait (pl. Biztos Kezdet Gyerekház, Magyarországon) a partnerek számára, megfigyeljék a kisgyermekkori szolgáltatásokat (sikeres tapasztalatok, szervezés, szükségletek) és a hátrányos helyzetű gyermekek állami támogatásának formáit az egyes partnerországokban.

Végül a MECEC+ projekt egy összehasonlító ágazati tanulmányt készített a kisgyermekkori nevelési szolgáltatásokban alkalmazott pedagógusok interkulturális nevelési igényeiről.

Ennek keretében fontos átgondolni, hogy milyen kompetenciákra van szükségük a szakembereknek ahhoz, hogy egy befogadó szemléletű, a sokszínűség értékére összpontosító megközelítésben dolgozhassanak és milyen kompetenciák növelik az ECEC szolgáltatás elérhetőségét és minőségét (Silva, 2011; Silva et al., 2020).

Hogyan támogassa a nevelő a gyermekeket az aktív állampolgárokká válásban, a szülők és a közösségek bevonásával? Hogyan tudjuk támogatni ezeknek a kompetenciáknak a fejlődését egy adott képzésen belül? Néhány kérdés azok

közül, amelyekre az I.ECEC projekt a kisgyermekkorai neveléssel foglalkozó szakemberek számára készült *interkulturális képzési kurrikulum* fejlesztése során a sokszínűség összefüggéseiben fókuszált.

A képzési kurrikulum azzal a céllal készült, hogy támogassa a kulcskompetenciák elérését, melyekre az ECEC személyzetnek szüksége van az összetett és sokszínű társadalmakban a kisgyermekkel és családokkal való munkához.

Az ilyen kurrikulum kidolgozása számos más nemzetközi tanulmányt is figyelembe vesz. Például a professzionalizmusról/szakmaiságról szóló tanulmányt, amelyet a Genti Egyetem Szociális Jóléti Tanulmányok Tanszékén végeztek (Peeters, 2008) a 0-3 év korú gyermekekkel dolgozó kisgyermeknevelők körében, a kutatók arra a következtetésre jutottak, hogy a kisgyermekkel és családokkal végzett munka a következő kompetencia kategóriákat igényli (Peeters, 2008, 248-255):

- I. Az a képesség, hogy nézeteltérés esetén megoldást keressünk;
- II. A fókusz a másikkal való találkozásra, akit nem ismerünk;
- III. Az a képesség, hogy tudást másokkal együtt alkossunk (kollégákkal, szülőkkel, gyermekekkel);
- IV. Fellépés a társadalmi változásokra összpontosítva.

Hasonló következtetésre jutott a DECET & ISSA (2011) szakmaiságról szóló kutatás, amelyben Belgium, Franciaország, Írország, Mexikó, Marokkó, Skócia, Szerbia, Spanyolország és Hollandia vett részt. A 0-6 éves korú gyermekekkel foglalkozó szakemberek körében végzett felmérés 5 olyan kompetenciát emel ki, amelyet maguk a gyakorló szakemberek alapvető fontosságúnak tartanak a gyermekekkel és családokkal való munka során:

- (1) A munkavégzés szándéka és cselekvése a társadalmi változás felé
- (2) Nyílt kommunikáció a szülők és gyermekeik felé
- (3) Kritikai reflexió: összetett kérdések feltárása különböző szemszögből;
- (4) Tanulás a nézeteltérésekből;
- (5) Új gyakorlatok és ismeretek közös kialakítása a gyerekekkel, szülőkkel és a kollégákkal.

A kutatók hangsúlyozzák, hogy ez nem egy szabványos lista azokról a kompetenciákról, amelyekkel a szakembereknek rendelkezniük kell a befogadó környezet és gyakorlat biztosításának előmozdításához. Ehelyett a listát a kritikus vitákhoz és reflexiókhoz kell használni annak érdekében, hogy változtassunk a pedagógiai gyakorlaton (Peeters & Sharmahd, 2014). Ezen kívül az ISSA minőségpedagógiai alapelvei is érdekesek ebben a kérdésben (www.issa.nl).

Az alapelvek 7 területet határoznak meg (interakciók, család és közösség, befogadás, sokszínűség és értékek a demokráciában, értékelés és tervezés, oktatási stratégiák, tanulási környezet, szakmai fejlődés), amelyekre a szakembereknek a kompetenciákat összpontosítani kell, és minden egyes terület esetében elvek és mutatók kerülnek kidolgozásra.

Ezek a tanulmányok és dokumentumok hasonló kulcskompetenciákat hangsúlyoznak, amelyek nem fejleszthetők az ECEC szakemberek támogatása nélkül. Képzések, cserék, csoportos az egyéni reflexiók pillanatok és egyéb CPD (folyamatos szakmai fejlődés) stratégiák itt döntő fontosságúak (Peeters et al, 2015).

A társadalmi jelenségek tudatossága vezet a sokszínűség fejlesztéséhez, így az interkulturális megközelítés a kisgyermeknevelő mindennapi gondolkodásának és gyakorlatának részévé válik.

Az első fejezet az Interkulturális kisgyermekkorai nevelés és gondozás projekt fontosságáról szól, utalva elődjére, a Multikulturális kisgyermekkorai nevelés (MECEC) projektre. Ezt követően a második fejezetben a kutatás módszertanát tárgyaljuk. Ezért érdekes volt áttekinteni és elemezni a témával kapcsolatos tudást és jó gyakorlatokat annak érdekében, hogy hozzájáruljunk a pedagógusok professzionalizálódásához és a gyakorlat orientált tudományos kutatáshoz.

Az utolsó fejezet feltáró jellegű, amelynek célja a hátrányos helyzetű gyermekek társadalmi integráció megértése és támogatása. Annak érdekében, hogy választ kapjunk erre a kérdésre, az akciókutatást, mint a részvételi kutatás módszerét választottuk. Részletesen ismertetjük a kutatási tervet, az adatgyűjtést, a válaszokat és az adatelemzés módját is. A jó gyakorlatokat és a kutatási eredményeket a négy egymást követő modulban tárgyaljuk az alapkérdés megválaszolása érdekében.

1. modul: Komplex és sokszínű társadalmak;
2. modul: Sokszínűség a kisgyermekkorai nevelési-oktatási szolgáltatásokban;
3. modul: Befogadás és részvétel;
4. modul: Rugalmas gyakorlat, innováció és szervezeti átalakulás.

A projektben kidolgoztunk egy tanári kézikönyvet is, azért, hogy támogatni tudjuk a pedagógusokat saját oktatási gyakorlatuk fejlesztésében.

E a kiadvány az alábbi projekt partnerekkel valósult meg:

Galileo Progetti Nonprofit Szervezet Budapesten (Magyarország), amely a projekt általános koordinációját és adminisztrációját végezte;

ARCA Szociális Szövetkezet Firenzében (Olaszország), amely összegyűjtötte a toszkán tartományi szereplők oktatási igényeit;

Università degli Studi di Firenze (UNIFI) Firenzében (Olaszország), Neveléstudományi és Pszichológiai Intézet, akik a projekt tudományos vezetését végezte (módszertan, a felmérési eszközök kialakítása, az eredmények elemzése);

Erasmus Brussels University of Applied Sciences and Arts (EhB), Brüsszel (Belgium), amely a tudományos koordinációt végezte a végleges kiadvány, a tanári kézikönyv és a tudományos cikkek véglegesítésével, valamint a rövid távú közös munkatársi képzéssel kapcsolatban Belgiumban;

Józsefvárosi Egyesített Bölcsődék Budapesten (Magyarország), amely összegyűjtötte a magyarországi szereplők oktatási igényeit.

A budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kara (ELTE-TÓK) Magyarország, a projektvezető partner, amely a firenzei egyetemmel közösen gondoskodott a kutatás tudományos területének felügyeletéről, a megfigyelés kritériumainak meghatározásával és a kutatás során kapott eredmények elemzésével.

Módszer

Drs. Muhammet Safa Göregen, Dr. Nima Sharmahd, Prof. Dr. Clara Silva

A globalizáció és a népszerűvándorlás megnyitotta az utat a mai társadalmak kulturális sokszínűségének növekedésének lehetősége előtt. Ez a társadalmi változás kihívásokkal jár a pedagógusok és az kora gyermekkori nevelésben

résztevéő pedagógusok számára. A növekvő pluralizmus, különösen a nyelvi és kulturális sokszínűséggel járó interkulturalizmus felveti az egyénre szabott kurrikulum szükségességét a kora gyermekkori nevelési és gondozási szolgáltatásokban (ECEC). Új ismeretekre, bizonyítékokkal alátámasztott hatékonyságú eszközökre és jó gyakorlatokra van szükség annak érdekében, hogy minden gyermek fejlődését eredményesen legyenek képesek támogatni.

Annak érdekében, hogy megvalósítsuk az Interkulturális korai nevelési és gondozási kurrikulum kidolgozását szakemberek számára (I.ECEC), az akciókutatás (AR) módszere mellett döntöttünk. Az akciókutatás a legelterjedtebb adatgyűjtő módszer, amely lehetővé teszi nagyszámú résztvevő tudásának, attitűdjének összegyűjtését egy bizonyos témával kapcsolatban.

Lehetővé teszi, hogy meghallgassuk a pedagógusok valóságos oktatási igényeit: meghallgassuk, megértsük, tudomást szerezzünk róla, így képessé váljunk arra, hogy megalapozott döntéseket hozzunk a beavatkozáshoz (Robasto, 2014).

Az akciókutatás jellemzője a kutatás és a cselekvés ciklikus folyamatban való ötvözése. Bizonyos fázisok ismétlődnek, vagy néha egyidejűleg is végrehajthatók.

A kutatás egy probléma vagy valami olyan dolog megfigyelésével kezdődik, ami érdekel bennünket és többet szeretnénk tudni róla. Elkezdünk gondolkodni a helyzeten, és megtervezünk egy lehetséges cselekvést. Aztán elvégezzük a cselekvést, értékeljük az eredményt, és feljegyezzük a tanultakat. Azután megismétlődik ez a ciklus.

Természetesen nem az a szándék, hogy végül eljussunk újra ugyanahhoz a ponthoz, ahonnan elindultunk, hanem hogy tovább haladjunk. A megtett lépéseket részben az határozza meg, hogy mi történik, ez alapján folyamatosan módosítjuk a cselekvéseket. Ez azt jelenti, hogy nem tudjuk előre megjósolni a

folyamatot és az eredményeket, mert ezek fokozatosan formálódnak. Az alábbi ábra azt mutatja, hogy a különböző fázisok hogyan követik egymást a kutatási folyamatban. Mozogsz oda-vissza a cselekvések gyakorlati végrehajtása közben megosztva az új ismereteket.

Az I.ECEC képzési kurrikulum kidolgozása meghatározott fázisokat követve egy akciókutatás (AR) keretében valósult meg (Mc Naughton, Hughes, 2009). Az akciókutatás részvételen alapuló kutatás, olyan kutatási módszer, amely lehetővé teszi, hogy emberekkel együtt és nem embereken dolgozzunk. Az ECEC szakemberek aktív bevonása támogatja őket az (ön)reflexiós folyamatokban. Ily módon az akciókutatás összekapcsolja a kutatást a szakmai fejlődéssel és annak átalakulásával (Bove, 2009; Sharmahd, 2011). Az I.ECEC akciókutatás az alábbiakban leírt fázisokon keresztül formálódott:

- A képzést a megvalósítás révén „kipróbáltuk” a magyarországi és olaszországi ECEC kisgyermeknevelőkkel (szakemberekkel) a projekt során, melyben az ARCA Szociális Szövetkezet (Firenze, Olaszország) és a Józsefvárosi Egyesített Bölcsődék (JEB) (Budapest, Magyarország) szakemberei vettek részt;
- A szakembereket megfigyeltük (a kísérleti és a kontrollcsoportot) és a képzés után kérdőíves kikérdezést végeztünk (lásd a kérdőívet a mellékletben), hogy nyomon követhessük a „változás folyamatát”.
- A kisgyermeknevelők olyan fókuszcsoportos beszélgetésen vettek részt, amelynek célja, hogy megismerjék a projekt képzésében nyert tapasztalataikat és a képzésben való részvételüket, hogy megértsék, ez befolyásolta-e, és hogyan, a gyerekekkel és családokkal történő munkájukat.

- Ezen visszajelzések, tapasztalatok alapján a képzési tananyagot újra adaptáltuk és átdolgoztuk, mely eredmény leírása ebben a kiadványban olvasható.
- Az I.ECEC képzési kurrikulum a jövőben Olaszországban és Magyarországon valósul meg.

A Firenzei Egyetem Oktatási, Nyelvi, Interkulturális, Irodalmi és Pszichológia Tanszéke (FORLILPSI) koordinálta a folyamatot Olaszországban, míg Magyarországon az ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar (ELTE TÓK) szervezte és hajtotta végre a programot. Az érintett kisgyermeknevelők az ARCA Szociális Szövetkezet (Firenze, Olaszország) és a Józsefvárosi Egyesített Bölcsődék (JEB) (Budapest, Magyarország) szakemberei voltak.

Olaszországban 27 szakember (pedagógiai koordinátorok és gyakorlati szakemberek/kisgyermeknevelők), Magyarországon pedig 50 kisgyermeknevelő vett részt a folyamatban.

A COVID-19 intézkedések miatt egy képzési modul került lebonyolításra az oktatási szakemberek számára Belgiumban. A brüsszeli Erasmus Alkalmazott Tudományok és Művészetek Egyeteme egy képzési modult tartott az ECEC számára.

A projektben részt vevő kutatók a kurrikulumot az alábbiak figyelembevételével, és az alábbi tevékenységek során dolgozták ki:

- 1.) a projekthez kapcsolódó belga (flamand), olasz és magyar kutatások szakirodalmi áttekintése. Az áttekintés kiemeli, hogy nagy szükség van az „interkulturális kompetenciák” fejlesztésére az ECEC-ben (I.ECEC Literature Review, 2019, 11). A mellékletben megtalálható a szakirodalmi áttekintés útmutatója táblázat formájában,

- 2.) a projekt partnerei közötti megbeszélés az őket érintő gyakorlati kérdésekben,
- 3.) nemzetközi tanulmányok áttekintése, amelyek az ECEC-szakembereknek kompetenciáira összpontosítottak (manapság komoly szükségük van erre, mint fentebb említettük).

A tantervi képzés 4 modulra oszlik azzal a céllal, hogy gyakorlati módszereket és eszközöket biztosítson. Mindegyik modul korunk interkulturális nevelésének kulcsfontosságú aspektusait mélyíti el. A sokszínű társadalmakra vonatkozó széles keretből indulunk ki, hogy rávilágítsunk arra, hogyan kell ezt kezelni az ECEC rendszernek, figyelembe véve a gyerekekhez, családokhoz, közösséghez való viszonyt és a reflektív attitűdöt, amely a sokszínűség kontextusában történő munkához elengedhetetlenül szükséges.

A modulok az alábbi felosztást követik:

1. modul: Komplex és sokszínű társadalmak;
2. modul: Sokszínűség a kisgyermekkorai nevelési-oktatási szolgáltatásokban;
3. modul: Befogadás és részvétel;
4. modul: Rugalmas gyakorlat, innováció és szervezeti átalakulás.

Az I.ECEC tapasztalatai szerint minden modul egy képzési napot ölel fel. A képzést azonban mind az időtartamban, mind tartalmában mindig a helyi igényekhez kell igazítani, adaptálni.

A modulok általában hasonló „struktúrát” követnek:

- 1) bevezetés a modulhoz kapcsolódó alapvető fogalmakba és témákba;
- 2) részvételen alapuló problémaközpontú és tevékenység-orientált foglalkozások (brainstorming, kérdések, interakció, tapasztalatcsere, kiscsoportos tevékenységek, közös megbeszélés és reflexió az oktatási gyakorlatokról), azzal a céllal, hogy ösztönözze a szakemberek aktív részvételét a saját tanulási folyamatukban és átalakulásukban.

A COVID-19 pandémia helyzet megváltoztatta a „modalitást”, a képzés során a megfigyelések és a fókuszcsoportos beszélgetések megvalósulását (lásd az utolsó bekezdést a megfigyelésekről és a fókuszcsoportos beszélgetésről). Magának a képzésnek részben online kellett történnie, csökkentve a szakemberek közötti „interakciós” lehetőségeket. A képzést azonban a résztvevők sikeresnek ítélték meg, és a járványhelyzet adta korlátok ellenére a képzés érdekes volt, új szempontokat és felfedezéseket is hozott, amelyekre reflektálni lehetett.

Azt azonban ki kell hangsúlyozni (az egyértelműség kedvéért), hogy ezek a modulok olyan területeket érintenek, amelyek egymással összekapcsolódnak és átfedhetik egymást (és bizonyos esetekben át is kellene fedniük egymást).

Azt is fontos megjegyezni, hogy bár a képzés az interkulturális kompetenciák fejlesztésének alapvető támogatását képviseli annak érdekében, hogy fenntartható, hosszú távú hatása legyen a gyakorlatra, a pedagógiai coachoknak/koordinátoroknak folyamatosan kísérnie kell a nevelők gyakorlatról való reflexióját.

A gyakorlat fejlesztése, a sokszínűséget figyelembe véve, megvalósulhat, amikor a napi helyzetekre irányított folyamatos csoportos reflexió történik, amelyet a kisgyermeknevelő team kontextualizáltan megvitát és kezel (nem szabványosított módszer) (Catarsi, 2011; Schön, 1983). Ezekben az esetekben a

pedagógiai koordinátoroknak lényeges szerepe van, mert nem hagyhatják egyedül a kérdéseik kezelésében a kisgyermeknevelőket. Egy facilitáló/támogató útmutatásra van szükség, egy „külső szemre”, amely segíthet a nevelőknek a reflexió gyakorlatban történő elhelyezésében. Ebben a pedagógiai koordinátoroknak abban áll a fő szerepe, hogy megkönnyítse a kisgyermeknevelő team gondolkodását, „válságba” helyezi a csoportot (konstruktív válság), megkérdőjelezi az ötleteket és a gyakorlatokat, induktív módon, amelyre mindig szükség van a sokféleség összefüggéseiben.

Végül, az Open Educational Resources (OER), mint online platform, a projekt partnerei együttműködése révén került kifejlesztésre. Tartalmazza a projektből származó eredmények szakirodalmát, amelyek ingyenesen állnak rendelkezésre a széles közönség számára, mint például a pedagógiai és kisgyermekkorai neveléssel foglalkozó hallgatók, oktatási szakemberek és az oktatásban dolgozó vezetők. Ennek az online platformnak az a fő célja, hogy hozzájáruljon a hátrányos helyzetű gyermekek integrációjához, valamint a korai iskolaelhagyás megelőzéséhez, csökkentéséhez, a kisgyermekkorai nevelési és gondozási szolgáltatások minőségének és befogadóképességének javításához, valamint a kisgyermeknevelők tudásának és kompetenciáinak fejlesztéséhez (lásd melléklet).

Továbbá, ez az online platform különféle szakmai anyagok forrásainak összeállítását tartalmazza (mint pl. könyv, tudományos cikk, műhelymunka, gyakorlati tevékenység, előadások; videók, műalkotások, riportok, játékok és oktatási eszközök) a gyakorlatra, valamint a tudományos célokra vonatkozóan az interkulturális kora gyermekkorai nevelés és gondozás témájában. Az összes forrás a nemzetközi szakirodalmi áttekintés és a projekt partnerekkel történő együttműködés alapján a kiadványban szereplő modulok szerint került felosztásra, hogy a modulokkal együtt használhatók legyenek. Ezen modulok és

kulcsszavak alapján a felhasználók a kiadvánnyal kapcsolatos témákban keresést végezhetnek és megfelelő forrásokat találhatnak.

A modulok tartalma

1. modul: Komplex és sokszínű társadalmak

A modul bemutatja az európai országok társadalmi összetettségének háttérfolyamatait és a társadalmi szerkezet változásait. A kisgyermekkorú nevelésben részt vevő pedagógusoknak megbízható ismeretekre van szükségük arról a társadalmi-kulturális környezetről, amelyben dolgoznak; ezek az ismeretek elengedhetetlenek a pedagógiai döntésekhez a módszertant, az inklúziót, a szülők és az intézmény közötti kapcsolatok kezelését, valamint a kulturális nevelést illetően. A 21. századi társadalmak összetételét, a társadalmi változások belső és külső tényezőit felvázoló kurzus célja, hogy hasznos elméleti ismereteket mutasson be a heterogén családokkal vagy csoportokkal történő munkához. A kurzus a hátrányok rejtett formáinak feltárásával járul hozzá a társadalmi igazságosság változatos közösségekben való alkalmazásához, az egyenlőtlenségek kezeléséhez.

A modul fő témái a sokszínűség különböző dimenzióit mutatják be, az egyéntől a csoportig. Elemző módon tárja fel a kulturális interakciókat és a komplexitás forrásait. A kurzus felkészíti a hallgatókat a társadalmi jelenségek értelmezésének és értékelésének a mindennapi gondolkodáson túlmutató kritikai megközelítésére, segítve a kisgyermekkorú nevelés társadalmi kontextusának megértését, annak érdekében, hogy a résztvevők képesek legyenek felismerni a gyermekek szociokulturális hátterét és alkalmazni tudják

tudásukat, befogadó módon. A tárgyalt témákon keresztül a társadalom speciális részei válnak hangsúlyossá: a bevándorló családok, a kisebbségek, a hátrányos helyzetű vagy társadalmilag kirekesztett csoportok, mint az inkluzív gondolkodás elsődleges alanyai. A kurzus során a hallgatók betekintést kapnak az egyenlőtlenségek okaiba, valamint a sokféleségből adódó negatív társadalmi jelenségekbe, így a diszkrimináció, az előítéletek vagy a szegregáció folyamataiba.

2. modul: Sokszínűség a kisgyermekkorai nevelési-oktatási szolgáltatásokban

A kisgyermeknevelőknek a bölcsődei és óvodai intézményekben speciális ismeretekre van szükségük a szociokulturális sokszínűségről. A tanfolyam elméleti és gyakorlati ismereteket kínál a heterogén gyermekcsoportokról és a sokszínű családokról. Bemutatja a társadalmi sokszínűség különböző aspektusait a jelenlegi óvodai és oktatási intézményekben, így például a bevándorló vagy kisebbségi közösségeket és családokat, a nyelvi és vallási különbségeket, a családok nemi összetételét és a szubkulturális komplexitást. A kurzus fő célja az inkluzív kisgyermekkorai nevelés gyakorlati eszközeinek biztosítása a komplex társadalmi-kulturális környezetben.

A témakörök áttekintik a sokszínűség különböző formáit a kisgyermekkorai nevelésben az etnikai különbségektől az egyéni különbségekig, szem előtt tartva a sokféleség szempontjait a mindennapi munkában. A kurzus bemutatja a sokféleség kezeléséhez kínált tipikus oktatási stratégiák főbb jellemzőit, így mint például az inklúzió formáit és a szegregáció eszközeit.

Főbb témakörök:

- a kisgyermeknevelők újfajta ismereteket sajátítanak el, hogy a multikulturális bölcsődékben biztosítani tudják a különbségek egyenlőségének felismerését, a nyitott és empatikus környezetet, amely segíti a kisgyermek beilleszkedését;
- kulturális érzékenység fejlesztése: a kulturális értékeken keresztül nyitottabbá válni a társadalmi, vallási és egyéb különbségekre;
- a sokoldalú és nyitott gondolkodás elmélyítése a különböző kulturális értékek megértése révén;
- a pedagógus napi kommunikációjának javítása a különböző kulturális háttérű szülőkkel;
- kommunikációs technikák fejlesztése többnyelvű, multikulturális környezetben (segítség formális és informális helyzetekben);
- a családi műveltséget támogató pedagógus készségek fejlesztése;
- jó gyakorlatok megismerése a külföldi családok beilleszkedésének elősegítésében, a művészetek eszközeinek alkalmazásával;
- a sztereotípiák és előítéletek leküzdésére alkalmas gyakorlati ismeretek a mindennapi munka fejlesztéséhez.

3. modul: Befogadás és részvétel

Tekintettel a sokszínűsége, mint manapság kulcsfontosságú fogalomra, a kisgyermekkorai neveléssel foglalkozó pedagógusokat támogatni kell abban, hogy megismerjék, miként vonhatnak be mindenkit az ECEC szolgáltatásba, és hogyan mozdítsák elő a gyermekek, családok és helyi közösségek részvételét. A pedagógusoknak demokratikus és inkluzív megközelítést kell alkalmazniuk a kisgyermek és a családok oktatásában a társadalmi kohézió és az értékek sokféleségének megőrzése érdekében.

A modul célja, hogy bővítse a hallgatók tudását a sokszínűség és a multikulturális kérdések témakörében, amelyekkel koragyermekkorai pedagógusként találkozhatnak. A hallgatók párbeszédet folytatnak az etnikai hovatartozás, az osztály, a faji, a nemi hovatartozás és a családi struktúrák iránti elfogultság elméleteire, valamint azok gyakorlati tapasztalataira alapozva, amelyek jelen vannak kulturálisan sokszínű társadalmunkban. Ezzel párhuzamosan ezek a párbeszédok ráébresztik gondolkodásukat az előítéletesség nyílt és/vagy rejtett hatásaira a gyerekekre, a családokra és önmagukra, mint pedagógusokra. Ez azt is lehetővé teszi a diákok számára, hogy megértsék az elfogultságellenes tervezés fontosságát, annak érdekében, hogy kulturálisan érzékeny tanulási környezetet teremtsenek a gondozott gyermekek számára.

A formális, informális és nem formális tanuláson alapuló módszertan arra törekszik, hogy ösztönözze az aktív részvételt, a proaktivitást, a felelősségvállalást és a problémák és gondolatok megosztását az összes érintett résztvevőben. Ezen a módon a cél az, hogy változatos és ösztönző környezet épülhessen a tanuláshoz, a gondolkodáshoz és a munkához. A kurzus horizontális és gyakorlati megközelítést, valamint a következő eszközöket alkalmazza: személyes órák, tanulmányi látogatások a befogadó központokban, csapatépítés és csapatmunka, tapasztalati tanulás, bevált gyakorlatok esettanulmányai, projektmunka, irányított szimulációk, szerepjáték, tanulmányutak, fókuszcsoport, napi önértékelés, csoportos értékelés.

4. modul: Rugalmas gyakorlat, innováció és szervezeti átalakulás

A modul célja a tanulók rugalmasságának, változási és változtatási hajlandóságának támogatása, figyelembe véve a gyermekek és családok sokszínűségét, szükségleteiket és érdeklődésüket, valamint az intézmény és a

család közötti kommunikációt. A résztvevők érzékenyítése esettanulmányokkal és ajánlásokkal történik.

Főbb témakörök:

- az intézmény és a család közötti kooperáció gyakorlása;
- a bölcsődei kommunikáció módjai, időzítése, tere és tartalma;
- tájékoztató megbeszélések: egyéni interjúk, szülői értekezletek, részvételi bizottság;
- speciális tréningek: konfrontációs megbeszélések a szülői nevelésről, családi nevelésről;
- kötetlen találkozók: workshopok, bulik, kirándulások, nyílt napok családoknak, szülői dokumentáció.